

Í N D E X

Agraïments	11
Unes paraules inicials	13
PRIMERA PART	
Imma Monsó i la inscripció literària d'un discurs irònic contemporani	17
1. Imma Monsó: Una mica d'història i molta literatura d'una escriptora <i>desobedient</i>	19
Imma Monsó i les narradores catalanes de la seva generació	21
La trajectòria literària d'Imma Monsó i la recepció dels seus llibres	25
2. Poètiques i polítiques de la ironia	55
Un concepte pragmàtic de la ironia	58
Ironia, postmodernisme i feminisme	68
3. L'absència d'una genealogia cultural femenina: Angoixa o alliberació?	77
Les escriptores i el cànon	78
El concepte de <i>rizoma</i> i la literatura d'autora	84
SEGONA PART	
L'obra literària d'Imma Monsó (1996-2004)	91

1. <i>No se sap mai</i> (1996): Redibuixant els mapes del desig ...	93
La paròdia d'una tradició	94
Unes identitats nòmades	118
Les estratègies d'una veu narradora irònica	124
Fantasia i metaficció	134
2. «El salt a l'interior de la consciència mòrbida» a <i>Com unes vacances</i> (1998)	141
Una veu narradora dramatitzada	144
Les fòbies de Polt	149
La fatiga professional de Glenda	158
L'escenari normand	165
Una teràpia deleuziana	182
Les virtuts de l'oblit	187
3. La recuperació cultural de la mare a <i>Tot un caràcter</i> (2001)	195
La mare: la figura exclosa de l'ordre cultural	198
La mare com a subjecte històric	203
La veu doble de la ironia	211
Un text «resistent»	220
Contra la matrofòbia	225
4. La textualització del càncer a «Millor que no m'ho expliquis» (2003), i altres consideracions sobre el conte a l'obra monsoniana	245
El contes, exercicis alternatius de precisió textual	246
«Millor que no m'ho expliquis» o el rebuig d'una visió punitiva de la malaltia	258
Unes paraules finals	289
Bibliografies	295

Agraïments

En primer lloc, vull donar les gràcies a Imma Monsó pels seus llibres i per la seva ajuda generosa. Dialogar amb ella ha estat tan fàcil i tan fructífer com fer-ho amb els seus textos. També li agraeixo que m'hagi fet conèixer *La farmacia del olvido*, l'obra pòstuma de Roger Moreno, un assaig filosòfic molt savi sobre les virtuts de l'oblit que plana d'una manera discreta però decisiva sobre la seva narrativa.

A Francesca Bartrina, directora de la col·lecció «Capsa de Pandora», li vull agrair la seva confiança en el meu projecte, la seva impecable cortesia i els seus comentaris sobre el manuscrit, que, com els d'Eva Espasa, igualment acurats i valuosos, han contribuït a fer-ne una monografia més llegible i afinada; treballar amb elles ha estat un autèntic plaer.

Vull donar les gràcies als amics i amigues de l'Anglo-Catalan Society i de la North-American-Catalan Society que amb la seva feina d'investigació sobre la cultura catalana m'han ajudat a elaborar el meu propi discurs crític; a les meves amigues, d'ara i de sempre; a la família d'on vinc: la meva mare, el meu pare, el record del qual sempre m'acompanya, la meva germana, i a la fa-

mília que he contribuït a formar: en Roger i l'Ines, i en Jordi, company de vida nòmada, sempre generós amb el seu gust per la paraula justa.

Unes paraules inicials

Comentant un quadre de Pieter Janssens Elinga (1623 – 1680), el d'una noia que està llegint, absorta, amb les sabates i la feina abandonades enmig d'una habitació il·luminada pel sol, Deborah Moggach (2006) recordava el que una amiga seva, escriptora com ella, havia dit un dia als seus fills: «Estic massa enfeïnada llegint per planxar!».

Llegir, llegir i escriure. A totes les èpoques hi ha hagut dones prou obstinades i prou coratjoses que, si no disposaven de les condicions necessàries per convertir els llibres en un assumpte femení, procuraven crear-les. «Lladres del llenguatge» (WALKER, 1990: 40-41), les dones han llegit, i han escrit, des de fa segles, però no sempre els ha estat fàcil. Com sabia molt bé Virginia Woolf, les escriptores van haver de guanyar-se un espai que d'entrada no semblava seu, i una mínima independència econòmica. En contextos de vegades ben hostils, van haver de trobar una veu literària pròpia i aconseguir visibilitat per a la seva obra, molt sovint objecte de prejudicis contra el femení o confinada a l'àmbit domèstic o específic del seu temps. Al llarg dels últims dos segles, però, malgrat les dificultats, la presència

de la dona en el món públic de la cultura ha iniciat un camí imparable cap al reconeixement. La dona escriptora ja no es conforma amb l'escriptura solitària i vol que, de la seva obra, de la seva identitat literària, en quedi memòria.

Com aquelles «germanes de Shakespeare» aplegades per Pilar Godayol (2003), a la literatura catalana hi ha hagut figures poderoses que han superat l'exili femení de la cultura i s'han fet sentir des de l'espai doblement desplaçat des del qual escrivien. Recordem-ne com a mínim dues, per la seva transcendència: Caterina Albert (1869 – 1966), treballant amb geni i ambició des de l'Escala, lluny de la metròpoli, darrere la màscara de Víctor Català, i Mercè Rodoreda (1908 – 1983), des del París o la Ginebra de l'exili republicà, buscant i trobant la veu dels seus llibres, fidel a una llengua que no podia parlar amb quasi ningú. Com elles, moltes altres escriptores han afirmat la seva identitat pública, amb persistència, amb convicció, tant pel que fa al gènere com pel que fa a la llengua. No obstant això, com que la història literària no sempre els ha concedit el reconeixement que es mereixien, la feina tenaç de recuperar noms de l'oblit que ara duen a terme moltes acadèmiques és imprescindible.

L'aportació d'Imma Monsó (1959) a aquesta herència cultural femenina que es va fent i refent text a text és summament innovadora. Tot i que avui es troba en plena maduresa creativa i que la seva obra segueix ampliant-se amb noves propostes formals i temàtiques, aquest llibre estudia els seus contes i novel·les (entre 1996 i 2004) perquè eixamplen de manera significativa i valuosa el ventall de registres de la literatura catalana contemporània.

El llibre té dues parts. La primera, «Imma Monsó i la inscripció literària d'un discurs irònic contemporani», és una introducció que conté tres capítols. El primer, «Imma Monsó: Una mica d'història i molta literatura d'una escriptora *desobedient*», fa un recorregut per la trajectòria de l'autora, parla de la recep-

ció dels seus llibres i els situa dins la narrativa catalana femenina actual destacant-ne dos aspectes significatius: un discurs irònic subtil però implacable en la transgressió, i un concepte de diferència ampli i inclusiu. Menciono breument la seva última novel·la, *Un home de paraula* (2006), que s'ha publicat quan aquesta monografia estava gairebé acabada. Es tracta d'un llibre de dol que converteix en literatura el dolor per la mort del company i confirma l'aposta d'Imma Monsó per les opcions narratives arriscades. Tot seguit, «Poètiques i polítiques de la ironia» exposa la bastida crítica en què recolza la meua anàlisi: la ironia contemporània, lligada a les estratègies postmodernes plantejades en el marc del postestructuralisme, i les connexions d'aquest corrent cultural amb determinades conceptualitzacions del feminisme són objecte d'una descripció que pretén, sobretot, mostrar les eines que m'han ajudat a llegir el discurs literari monsonià. El tercer capítol de la primera part, «L'absència d'una genealogia cultural femenina: Angoixa o alliberació?», reflexiona, en el context de la cultura catalana, sobre la literatura com a institució i sobre la problemàtica inclusió/exclusió de veus femenines als espais canònics. Al mateix temps, a partir del concepte de *rizoma* de Deleuze i Guattari, suggereix alternatives per esquivar les mancances d'una concepció poc flexible de la historiografia literària i per establir interconnexions textuais i personals negligides pels criteris cronològics dominants. També aposta per una pràctica hermenèutica que reconegui la varietat de registres de la literatura femenina (sense excloure l'irònic) i un ventall no restrictiu de posicions identitàries.

La segona part del llibre estudia els contes i les tres novel·les que Imma Monsó va publicar fins a l'any 2004. Malgrat que l'orientació de l'anàlisi és intertextual, tracto cadascuna de les novel·les de forma individual, en capítols diferents: «*No se sap mai* (1996): Redibuixant els mapes del desig», «El salt a l'interior

de la consciència mòrbida” a *Com unes vacances* (1998)» i «La recuperació cultural de la mare a *Tot un caràcter* (2001)» ofereixen interpretacions que, amb l’aparat teòric i crític que he cregut pertinent, exploren la complexitat semàntica de cada text. Dedico el quart capítol d’aquesta segona part, «La textualització del càncer a “Millor que no m’ho expliquis” (2003), i altres consideracions sobre el conte a l’obra monsoniana», al que probablement és el relat breu més important d’Imma Monsó i hi afegeixo algunes reflexions sobre la seva contística i sobre el gènere del conte en general.

He dividit els capítols en parts. Encara que aquesta divisió pot semblar arbitrària perquè l’anàlisi tendeix a considerar els textos globalment, la raó dels subtítols és facilitar-ne la lectura tot identificant els aspectes més significatius que discuteixo.

Abans d’acabar aquestes quatre paraules, voldria aclarir l’ús que faig de l’adjectiu *femenina*, *femení*, i la seva forma nominalitzada, *el femení*. Les paraules es tornen palimpsests, acumulen capes de sentit que, de vegades, acaben sent un llast. Voldria recuperar aquests termes i alliberar-los de les connotacions misògines que sovint els acompanyen. Per què hem d’acceptar que tot el que està relacionat amb el femení arrossegui una càrrega negativa, començant per les paraules mateixes? D’altra banda, com que no podem ignorar que les connotacions misògines hi són, posaré aquests termes entre cometes per indicar quan les reproduïxen.

Segons el poeta W. H. Auden, el plaer no és un guia crític infal·lible però és el menys fal·lible de tots. Certament, llegir i pensar els textos d’Imma Monsó ha estat un plaer, un plaer que m’ha fet sentir còmplice de les seves propostes, i un plaer que no em cansaré de recomanar.

Montserrat LUNATI